

ТЕТЯНА РОГОВА, КАТЕРИНА КАСІМОВА

ВІЗУАЛЬНІ АСПЕКТИ МУЗИЧНИХ КЛІПІВ ПРО ВІЙНУ: ОГЛЯД ПРОФЕСІЙНИХ ТА АМАТОРСЬКИХ РОБІТ

VISUAL ASPECTS OF WAR MUSIC VIDEOS: A REVIEW OF PROFESSIONAL AND AMATEUR WORKS

УДК 791.31:[78.04:784.71]:355.01(477:470)

DOI:

Стаття є однією з перших спроб в українській науковій думці проаналізувати наявні музичні кліпи про російсько-українську війну з позиції символізму, візуальних аспектів фільмування та монтажу. Зазначені у дослідженні роботи є одними із найбільш популярних серед інших в музичному сегменті на відеохостингу YouTube. Для зручності аналізу музичні кліпи були представлені у категоріях професійних, аматорських та комбінованих робіт. Серед базових особливостей реалізації відеоряду є перемежування кадрів за крупністю, точкою фільмування, кольористикою. Якщо у професійних відеокліпах переважають постановочні сцени, то в аматорських – документальне відео без вказівки першоджерела. Спільним аспектом є використання сторітелінгу: навіть при відсутності різноманіття кадрів, можливості спеціально (додатково) відзняти певні сюжетні лінії екранна ілюстрація з документальних кадрів тематично доповнює слова у піснях. Авторки структурували висновки, припустили, що саме музичний контент, навіть із використанням ненормованих у літературній мові словах, є не лише проявом емоцій суспільства, реакціями на події, але і моментом сучасного прояву культурної ідентичності, творчості – часом брутальної, нетрадиційної, без комерційного підтексту. Надалі дослідження може бути розширене у зв'язку із появою нових кліпів, або специфічними реакціями аудиторії на них.

Ключові слова: аудіовізуальне мистецтво, відеоконтент, екран, монтаж, музичний кліп.

Тетяна РОГОВА,

к. н. із. соц. ком,

ст. викладач кафедри журналістики

Запорізького національного університету

Tata_zahars@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3615-2861>

Катерина КАСІМОВА,

студентка 2-го курсу

факультету журналістика

освітньої програми «Журналістика»

Запорізького національного університету

ORCID ID: 0009-0004-1095-1907

The article is the first attempt in domestic scientific opinion to analyze the forms of realization of popular music videos about the war by Ukrainian solo artists and bands on the screen from the standpoint of visual aspects of filming and editing. The works specified in the study are among the most popular among others in the music segment on YouTube video hosting. Which is confirmed by the specified number of views. For ease of analysis, music videos were presented in the categories of professional, amateur and combined works.

It was established: among the basic features of video sequence implementation is the alternation of frames by size, shooting point, and color. If professional video clips are dominated by staged scenes, additional use of graphics, editing of color solutions, then in amateur videos there is a documentary video without indicating the original source with massive use of footage of explosions and projectile launches towards the occupiers. A common aspect is the use of the storytelling technique: even in the absence of a variety of shots, the ability to specifically (additionally) shoot certain storylines, the screen illustration thematically complements the words in the songs. The change of frames occurs in accordance with the change of the musical rhythm.

The authors structured the conclusions, assumed that the musical content itself, even with the use of words not standardized in the literary language, is not only a manifestation of society's emotions, reactions to events, but also a moment of modern manifestation of creativity – sometimes brutal, unconventional. In the future, the study can be expanded in connection with the manifestations of new clips, or specific reactions to them. In addition, it was appropriate to follow how the visual accompaniment of artists' performances in open and closed locations will be implemented during the performance of these and other songs in a live broadcast or recording.

Keywords: audiovisual art, video content, screen, montage, music video.

Tetiana ROHOVA,

PhD, Senior Lecturer of the Department of Journalism

Zaporizhzhia National University

Tata_zahars@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3615-2861>

Kateryna KASIMOVA,

2-nd year student

Faculty of journalism

Educational program «Journalism»

Zaporizhzhia National University

ORCID ID: 0009-0004-1095-1907

ВІЗУАЛЬНІ АСПЕКТИ МУЗИЧНИХ КЛІПІВ ПРО ВІЙНУ: ОГЛЯД ПРОФЕСІЙНИХ ТА АМАТОРСЬКИХ РОБІТ

СТАТТЮ ОТРИМАНО/ARTICLE RECEIVED: 20/10/2023
ПРОРЕЦЕНЗОВАНО/ PEER-REVIEWED: 11/12/2023
СТАТТЮ ПРИЙНЯТО/ARTICLE ACCEPTED: 10/01/2024

Вступ

Війна – це зміна звичного та ніби зрозумілого вже образу світу, усталеного життя, це завжди переживання, посилення почуттів та емоцій, вихід яким українці віддавна знаходили у творчості. Під час кожного конфлікту зусилля нації спрямовуються не лише на партизанську боротьбу для фізичного знищення ворога, але і в бік креативних проявів: пісні, художні фільми з елементами документалістики, що відзнята на прифронтових, відвойованих територіях, спонтанних чи запланованих івентів: виступи артистів перед військовими, концерти у клубах культури тощо.

Мета дослідження полягає в аналізі основних символів, візуальних ефектів фільмування та монтажу в музичних кліпах українських виконавців, присвячених війні України проти Росії серед професійних та аматорських відеоробіт. Актуальність обумовлена виходом екранних продуктів, їх активною ротацією на телеканалах, радіостанціях, але передусім у соціальних мережах.

Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України через панічні настрої, швидке захоплення територій агресором, постійні ракетні обстріли у перші тижні музичний контент не з'являвся, що в цілому обмовлено стресом, відчуттям незрозумілості. Проте цей факт не означає, що генетична зв'язка українців і пісні перервалась. «Без пісні нема духовного життя народу. Вона народжується від невловимого поруху людської душі... Ідучи в похід, воїн бере зброю, хліб і пісню. Зброю – для бою, хліб – для життя, пісню – як душу народну» (Хомич, 2012), – писав український поет А. Малишко. Пісня є унікальним засобом висловлення болю, втрати, а також піднесення бойового духу задля подальшої боротьби, а візуальний ряд на неї – доповненням у сприйнятті інформації.

Огляд джерел

Тема музичних кліпів за останні роки в науковій

площині підіймалась філософами, соціологами, фахівцями з медіа, соціальних комунікацій з різних позицій.

Так, А. Соболева, розглядаючи естетику кліпу у соціокультурному просторі, зазначає, що в епоху екранної культури «Найяскравіші зірки сучасності залишаються на п'єдесталі слави саме завдяки своїй здатності до мутування. Але дуже обережного, яке не порушує при цьому основну, так би мовити, специфіку продукту» (Соболева, 2018, с. 127). На думку дослідниці, «запропоновані режисером образи перетворюються нами в емкі символи, здатні за лічені секунди передати тонни інформації. Глядач, певною мірою, стає співавтором, а де є таке безпосереднє залучення, є і прив'язаність» (Соболева, 2018, с. 128).

Дослідники А. Медведєва та В. Лук'яненко у науковій розвідці порушують тему спільних для кліпів та кінематографу понять, порушують питання історії появи перших: «прогресом кліпмейкерства та телебачення як невіддільних частин стало народження першої у світі телестанції «MTV» у США 1981 року. Її характерною ознакою та творчою ідеєю стало те, що канал безперервно подавав в ефір виключно музичні відеокліпи» (Медведєва, Лук'яненко, 2019, с. 161).

Наголосимо: попри те, що в Україні продовжується мовлення спеціалізованих ефірних музичних каналів, як «М1», кліпи та їх фрагменти транслюються в ефірі національного телемарафону «Єдині новини», проте здобувають більшу популярність в мережі, хоча часом стають об'єктом журналістських матеріалів, оглядів, рецензій. Британські дослідники А. Норс та Дж. Харгрівз ще понад десятиліття тому стверджували, що в західних країнах «... журналістика ... постійно взаємодіє з виконавцями, музичними лейблами, кліпмейкерами та іншими спеціалістами, котрі пов'язані з рок-сценою», а також наголошував на важливості продакшну саме засобами соціальних мереж через персональні сторінки виконавців, тематичні ком'юніті (North, Hargreaves, 2007).

Розглядаючи методи монтажу Ю. Кияшко та А. Павленко, наголошують: «...важливого значення набуває феномен відтворення нової реальності у процесі постпродукції в сучасному телевиробництві. На фінальному етапі створення продукту електронних медіа в умовах розвитку сучасних технічних засобів відбуваються трансформації» (Кияшко, Павленко, 2021, с. 33), і це особливо помітно у відмові від класичного розвитку подій на екрані в аналізованих роботах. «Медіамейкери музичних кліпів, сучасних комп'ютерних мультимедійних продуктів, рекламних роликів сьогодні вдаються до "неправильних" прийомів, щоб зібрати концентрований відеопотік найзначиміших деталей події, а в їх контексті викликати атракцію, психологічну емпатію через ефектні рухи, жести й емоційні фіксації персонажів» (Кияшко, Павленко, 2021, с. 34). Наголосимо: «неправильність» вживається виключно у використанні кліпового монтажу, для якого характерна швидка зміна кадрів та відсутність суворого поєднання крупності планів за Л. Кулешовим. Припустимо: чим більше яскравих, потужних символів, тим сильніше кліп запам'ятовується. Серед них можемо назвати зображення українського прапора, вітчизняної військової техніки та розбитої техніки окупантів, простору, світлого неба без слідів ракет, авіації тощо.

Українська аудіовізуальна музична індустрія розвивається не лише у час повномасштабної війни, але і з урахуванням розвитку штучного інтелекту, який, на думку О. Кравчука «може стати потужним інструментом у роботі музичної індустрії та скоротити час, витрати на виготовлення музичного продукту масового вжитку» (Кравчук, 2023, с. 84), проте позбавлений «емоційної та емоційно виразної складової» (там само). Використання сучасних технологій проявляється у спрощенні нот, використанні простого «бітного» звучання, що віддалено нагадує звукове оформлення перших комп'ютерних аркадних ігор.

Показовим тлумаченням, на нашу думку, є позиція науковця Н. Варбуртона: «Популярна культура – це не спонтанний прояв людини, а індустрія, що базується на прибутку, – вона позбавляє нас нашої свободи й зводить нас до своєї потреби отримання прибутку», при цьому наголошується, що філософ «не просто засуджував популярну культуру; він також не прагнув до панування високої культури» (Warburton, 2018).

Подібний підхід характерний для музичних кліпів українських виконавців під час повномасштабної війни – немає творчої претензії, необхідності у високому стилі, досконалості, великому бюджету на фільмування та монтаж, а лише у прояві емоцій, патріотизмі, підкреслені національної самобутності, ідентичності. Війна і є проявом глобальних змін із максимальним акцентом на локальні події.

Методологія

Для проведення наукового дослідження були використані методи:

1. *Описовий*. На основі опублікованого контенту музичних кліпів, зокрема на відеохостингу YouTube, репостах у соціальних мережах, а згодом і ротації на радіостанціях, музичних каналах, вдалося проаналізувати та описати базові та нетипові візуальні прийоми, характерні для професійних та аматорських кліпів.

2. Завдяки методу *порівняння* вказали на спільні та відмінні риси у підготовці екранного контенту залежно від категорії музичного кліпу: професійний чи аматорський.

3. За допомогою *аналітичного* методу авторки проаналізували типові тенденції у фільмуванні, монтажі музичних кліпів, а завдяки методу прогнозування висунули припущення, як надалі може розвиватися цей напрямок розважальної візуально-музичної індустрії не лише у суто екранних формах, але і під час організації концертів, виступів на відкритих та закритих локаціях.

4. Метод *класифікації* дозволив згрупувати представлені роботи на професійні, аматорські та комбіновані з урахуванням того, постановний чи документальний відеоконтент використовувався, наявності чіткої сюжетної лінії, додаткових монтажних та графічних ефектів.

Результати та обговорення

Повномасштабна війна стала поштовхом до створення нового українського музичного надбання. До яскравих прикладів відносяться: «Горить палає техніка ворожа» в виконанні співаків Михайла Хоми (Dzidzio), Тараса Тополі, Петра Чорного та артистів Євгена Кошового, і Юрія Ткача; «Ой, у лузі червона калина» – Андрія Хливнюка; «Фортеця Бахмут» – гурту Антитіла, «ЧУТИ ГІМН» – SKOFKA та «maskva» – SPIV BRATIV. Показово, що аудиторія слухачів надзвичайно широка, що вказує на відсутність поділу пісень на «дорослі» та «ті, що підходять усім».

Варто згадати відео, що стало вірусним – трирічний хлопчик Лео співає гімн Січових стрільців, використовуючи палку, наче гітару (Климчик, 2022), що з'явилося в соціальних мережах 31 березня 2023 року. За лічені дні кількість переглядів сягнула позначки у 3 млн. Цей приклад демонструє, що у переломні, важкі історичні моменти підвищується попит до попередніх культурних здобутків, проте продукт видозмінюється з урахуванням моментів часу. Кліп на пісню «Горить палає техніка ворожа» (YouTube, 2022) з'явився 18 квітня 2022 р. на ютуб-каналі Олександра Пономарьова, за добу набравши більш як 1,8 млн переглядів навідеохостингу і 5,3 тис. коментарів (Ukr.net, 2022). Станом на початок травня 2023 р. вже – 29,7 млн. Під музичний супровід оркестру та хору Заслуженого Академічного Ансамблю починається відео з фрагмента влучання в російський вертоліт, який згодом падає й згорає. Такий початок якнайкраще відтворює тему й назву цієї пісні, а також представленою картиною безсумнівно підіймає глядачу настрої й тішить око. Подібні відеофрагменти будуть задіяні ще протягом 03:34 хв, в яких коротко, динамічно, проте досить влучно демонструється відпрацювання танків, влучання в башту російського танка, у ворожий корабель, кадри польоту російського МіГ-35 та українських літаків в небі, випуск з техніки снарядів.

Визначальним є різноплановість та використання багатоманітних локацій. Композицію «Україна перемаже» музикант назвав бойовим маршем. Зізнався, що зібрати для фільмування кліпу зірок було нескладно, оскільки кожен знімав уривок на телефон з локації, де знаходився під час перших місяців повномасштабної війни (Нетішин City, 2022). Так Олександр Пономарьов заспівав про неминучу долю російських танків в Бучі, разом з ним на відкритій місцевості просто неба Михайло Хома – про відважних та мужніх пілотів 40-ї бригади тактичної авіації Повітряних сил під образною назвою «Привид Києва». До них приєдналися Євген Кошовий, який на своєму дворішці комічно на прикладі тазика із водою й паперових корабликів відтворив історію зі знищенням крейсера «Москва». Петро Чорний в селі на фоні трактора разом з танцівницями у національних ромських костюмах – про «тракторні війська», Гурт «Антитіла», що вже в той час перебували в складі ТРО, – про Чернобаївку. Юрій Ткач чудернацько обіграв свою локацію, а саме ферму курей, згадавши в рядках:

«Ще лякають ворогів наші біовоїни, від гусей, курей, голубів тікають в різні сторони»
російський фейк про «біолабораторії» в Україні, якими нібито курують американські демократи.

«Народу, як повітря, потрібна бойова, бадьора, сильна пісня, і вона в мене є!» – поділився фрагментом приватної розмови з Олександром Пономарьовим Тарас Тополя (Нетішин City, 2022). Пісня дійсно вийшла запальною, веселою та такою, що підбадьорює, тому сміливо можна констатувати, що з поставленим завданням, команда справилася.

Пісня «Ой, у лузі червона калина» була написана в 1914 р. в підавстрійській Галичині Степаном Чарнецьким, після Першої світової війни була доповнена, а потім перетворилася на патріотичний гімн українських січових стрільців «Червона калина» (Вікіпедія, 2023). У наш час набула популярності після повномасштабного вторгнення у 2022 р., коли лідер гурту «Бумбокс» – Андрій Хливинок, заспівав її а капела на Софійській площі та відзняв виступ на відео (судячи з відсутності розкадрування, руху камери, нижнього ракурсу, можна припустити, що камера чи смартфон були зафіксовані завдяки підручним засобам для відео селфі – прим. авт.). Ініціативу із піснею підхопили й інші відомі особистості, створивши спільне відео з фрагментів співу, яке набрало майже 30 млн переглядів (YouTube, 2022). Кожен записував фрагмент на камеру свого телефону з місця, де він на початку повномасштабного вторгнення перебував.

Відео підсилює відчуття об'єднаності, адже як би українці далеко один від одного не знаходилися, вдома в Україні, або тимчасово в Європі, разом ми працюємо, допомагаємо, підтримуємо один одного, спільними зусиллями виборюємо нашу незалежність та свободу. «Ой у лузі червона калина» набула популярності і серед дорослих, і серед дітей, вона звучала чи не в кожного в домі, на вулицях й в магазинах, соцмережами ширилися відео танців й співів не лише маленьких патріотів, а також військових на передовій. У соціальній мережі «Тік ток» нараховується понад 20 тис. публікацій користувачів під цю мелодію. Червона калина, що похилилася, стала образом українців чий моральний дух був низьким, а загальний стан виснаженим та емоціонально слабким. Рядки:

РЯДКИ «А МИ ТУЮ ЧЕРВОНУ КАЛИНУ...»: СТАЛИ АФІРМАЦІЄЮ

28-ГО ЧЕРВНЯ 2022 Р. ПІД ЧАС АКЦІЇ КО ДНЮ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ У ЛЬВОВІ УКРАЇНЦІ РАЗОМ З ІНОЗЕМЦЯМИ З 47 КРАЇН СВІТУ РАЗОМ ЗАСПІВАЛИ «ОЙ, У ЛУЗІ ЧЕРВОНА КАЛИНА». ЗА ПІДРАХУНКАМИ ЦЕ ПОНАД 1000 ЛЮДЕЙ. ПІСНЯ УВІЙШЛА У «КНИГУ СВІТОВИХ РЕКОРДІВ ГІННЕСА» ЗА НАЙМАСОВІШЕ ВИКОНАННЯ (POLSKIERADIO, 2022).

*«А ми тую червону калину підійmemo
А ми нашу славу Україну,
Гей, гей, розвеселимо!»* – стали афірмацією, бойовим наказом для суспільства, які допомагали налаштовувати один одного на позитивну хвилю, заряджати енергією, вірою у власні сили й головне – перемогу.

ФОТО: ГАЛИНА ТЕРЕЩУК, РАДІО СВОБОДА

Серед іноземців зустрічалися не тільки ті, хто її просто слухав, але й ті, хто намагався переспівати. Ефектним та несподіваним для багатьох прикладом стала африканська група «That's What She Said», яка під час свого концерту у Найробі виконала повстанську пісню українською та мовою суахілі (Хмельницька, 2022). Українська культура все більше поширюється Європою та країнами інших континентів, її хочуть вивчати, жадають пізнавати й розуміти її сакральні значення та сенси. Як вважає відомий британський оперний співак українського походження П. Гунька: «Україна – це більше, аніж просто народна творчість. Українська музика не поступається світовій класиці. Іноземці хочуть слухати й виконувати наших пісень» (Konstrada, 2022).

Кліп гурту «Антитіла» «Фортеця Бахмут» в YouTube за 2 місяці зібрав 12 млн переглядів та посідає 6 місце серед найпопулярніших музичних відео (YouTube, 2022). Тривалість композиції 03:35 хв. Знімав основний матеріал колектив під Бахмутом, а кадри із виступами музикантами вже створювалися на Льодовому стадіоні в Києві (YouTube, 2022). Це пісня-послання до наших бійців та їх матерів, створена під впливом пекельних боїв за місто, яке росіяни не можуть взяти та навіть оточити майже рік. Автор мав на меті виказати підтримку й повагу усім бійцям, які боронять наші території, відстоюють кордони й докладають надлюдські зусилля для цього. Музична складова багата: тут задіяні ударні, бас, електрогітара, що характерно для мелодій в жанрі рок. На початку кліпу використана широкофокусне фільмування відео, адже широкий кут дозволяє цілісно, уважно оглядати об'єкти в закритому обмеженому приміщенні. Кадри різнопланові, здебільшого зустрічаються дальні та 2-гі середні, всі вони візуально правильно поєднані за крупністю, напрямком руху, темпоритмом. Мають спільну гармонійну кольористику: темно-зелений, чорний та білий відтінки. Особливістю та творчою ідеєю кліпу є написи цитат з тексту пісні на снарядах, якими заряджали бійці артилерійські установки для відпрацювання по позиціях окупантів. Пісня надзвичайно потужна й сильна у сегменті відео та звуку, тримає увагу та напругу фіналу від початку до кінцевих нот та кадрів.

SKOFKA – «Чути гімн» (YouTube, 2022) на каналі відеохостингу на початок травня 2023 р. посідає дев'яте місце серед найпопулярніших музичних відео. За більш ніж дев'ять місяців кліп набрав 40 млн переглядів та 460 тис. вподобань;

хронометраж 02:33 хв. Перше, що ми бачимо на початку перегляду, – білий напис на чорному фоні: «В пам'ять мого друга Коноводова Валентина Валентиновича, який загинув захищаючи Україну».

Емоційної важкості, напруженості в перші пів хвилини відео додає спокійна, але сумна, інструментальна мелодія під кадри неймовірно мальовничих краєвидів України, які тільки на перший погляд, здаються кадрами із минулого, мирного життя. Під реп виконання змінюється картинка чистого блакитного неба на помаранчеве вкрите завісою, що здається грізним та важким. Напруження додають кадри вибухів, українських військових на завданні в лісах, розбитих й зруйнованих будинків, покладання дівчиною квітів на авто, що згоріло. Атмосфера передає почуття багатьох українців – похмурість, трагічність, жалоба. Підсилювальним елементом, завдяки якому вдалося викликати потрібний настрій у глядача й досягти правильного сприйняття, слугує використання спецефектів, таких як ефект бумеранга при висвітленні вибухів, сповільненого фільмування, плавні, іноді навпаки зашвидкі, динамічні, схожі на ривки переходи між сценами, застосування штучного диму та проєкція (графіка) вогню під час роботи військових в лісі, ефект засвітлення, робота з кольорами (підсилення яскравості або навпаки експозиції, чорно-білі кадри). Відеофрагменти кліпу були зняті професійною технікою, із використанням додаткового технічного обладнання. Багато кадрів було «зверху», тобто зроблені з дронів, деякі взяті на каналах ГРУ та з інших офіційних джерел. Візуальна картинка ідеально гармонує з аудіо. Приспів в пісні більш експресивний, підсилюються біти, що уособлює бажання й необхідність боротися далі, відбивати окуповані українські території та мститися за зруйновані міста й людські долі. Кадри майже в кінці відеороботи, де одна молода дівчина, тримаючи прапор, йде головною вулицею Києва, а три інші обгорнуті в українській прапор, біжать полями й зеленими доріжками, символізують юне покоління, яке буде нести національну ідею в щасливе й вільне майбутнє України. Закінчується кліп кадрами з острова Зміїного, серед якого велично й героїчно розвивається український прапор.

Більшість пісень «SPIV BRATIV» виконанні в сатиричному варіанті, як зазначили брати в інтерв'ю Громадському радіо:

«Ми свій стиль відносимо до жартівливої одеської манери» (Громадське радіо, 2022). Такою й вийшла «maskva», яка вже, до речі, зібрала 6 млн переглядів на YouTube (YouTube, 2022).

Кліп триває 02:10 хв, побудований на виставі з використанням декорацій – паперових фігурок російського корабля, який в імпровізованих синіх водах не витримує української міці, й тоне, частина московського кремля, яку охоплює вогонь, та доповнюють картину танці пальцями рук, одягнені в маленькі червоні чобітки, що являють собою символ святкової традиційної культури козаків. Локація при цьому залишається незмінною: чорний фон й білий стіл. І хоча музична й образна композиція достатньо проста, дехто навіть може віднести пісню до легковажної, зі слів гурту, її не тільки знають та кожен раз чекають послухати наживо військові, але й ті навмисно вмикали на дуже великій і гучній колонці росіянам. Хлопці доводять: весела та легка пісня як ніколи стає в пригоді в такий важкий й складний час.

Кліп на пісню «Буде тобі, враже так, як відьма скаже» рівненського гурту «Енжі Крейда» вирізняється від інших посиленою увагою до природи та образу жінки, що уособлює роль захисниці, відьми, яка попереджає ворога про те, що буде, якщо він вступить на українську землю, господині, воїна. Відео на ютуб-каналі набрало понад 36 млн переглядів на дату підготовки матеріалу. Варто наголосити, що спеціальне насичення зеленого, червоного кольорів, додаткові кадри елементів ритуалів, вогню додають заявленої у назві містичності. Документальність проявляється через демонстрацію портрета української льотчиці, кадрів понівечених будинків, автівок, знищених міст. Цікаво, що існує багато версій переспівів, які з'явилися через те, що вірш був викладений авторкою Л. Горової одразу в мережу після написання (РБК-Україна, 2022).

Окремо варто зупинитися на аматорських роботах, проте попри це, вони стали популярними й впізнаваними серед української публіки.

8 березня з'явився аматорський кліп «Байрактар» на слова Т. Боровика з хронометражем 2:07 хв. Сюжет побудований на кадрах заходу колон російських військ на території України, врізок із С. Шойгу, розбитою технікою російських військ, проте на фразях «Та трохи в кущах перегрівся навар», «кращий пастух баранячих отар», «у нас на всі доводи є

коментар» з'являються опубліковані у мережах кадри із бортових відеокамер безпілотної турецького виробництва, де зафіксований момент скидання бомби, вибух, вогонь. Популярність кліпу досить показова – понад 2 млн перегляди на дату підготовки дослідження на сторінці П. Блаш (Blazh, 2022).

18 липня 2022 р. відбулась прем'єра кліпу на пісню «Himers» на каналі Сухопутних військ на YouTube (YouTube, 2022). Хронометраж 2:08 хв. Розмірений темп подачі, акцент на чіткий ритм комбінується із влучним сторітелінгом, реалізованим у словах Т. Боровика «із Америки приїхав Наш надійний побратим. Познайомитися із ним», «Московиті зі снарядами гребуться на складах, але раптом чуть “ба-бах”». Що стосується відео – це документальні кадри без логотипів джерел, в яких демонструється робота установки, політ ракети, випущених з неї, пересування української техніки на невизначеній території.

Варто зупинитися на роботі гурту «Мюслі UA» «Вова, ...(нецензурна лексика) їх (інше нецензурне слово), в основу якої лягло опубліковане на початку березня звернення президента футбольного клубу «Інгулець» Ю. Поворознюка на своєму ютуб-каналі до В. Зеленського, у якому він пропонує голові державі бити окупантів, «а ми будемо у всьому тобі помагати» (мовою оригіналу – прим. авт) (YouTube, 2022). Хронометраж кліпу складає 2:34 хв, а кількість переглядів – 6,9 млн на травень 2023 р. Окрім оригінального відео із виступу Ю. Поворознюка, є дубляж деяких слів червоним, чорним та білим кольором, деякі графічні символи, виділення, підкреслення. На певних словах використовується дубляж – повторення деяких слів під ритмічну звукову подачу. Додатково використовуються кадри із фільму «Слуга народу», де герой В. Зеленського «розстрілює» депутатів Верховної Ради (YouTube, 2022). Цей кліп є прикладом поєднання професійного та аматорського підходу: перший реалізований завдяки монтажу, другий – відсутності додатково відзнятих кадрів, завершеності сюжетності.

Висновки та обговорення

Для дослідження було обрано п'ять кліпів, що відзняти професійним чином, два аматорські, один комбінований. Окрім того, один кліп Л. Нікітюк представлено у нетиповому форматі, а відтак віднести її до якоїсь із груп неможливо.

Роботи, які можна віднести до професійних, характеризуються такими особливостями:

- проведення додаткового фільмування;
- використання візуально збалансованих, виправданих методів монтажу за крупністю кадрів, колористикою;
- застосування корекції кольору;
- чітка зміна кадрів, що відповідає музичному темпоритму;
- використання додаткових графічно створених фрагментів.

Для аматорських кліпів характерні такі особливості:

- використання кадрів не завжди високої якості та чіткості через те, що фільмування велося на камери, встановлені для огляду за процесами, територією, військового призначення;
- відеоряд здебільшого представлений документальною хронікою;
- відсутність вказівки джерела отриманих кадрів, але намагання повноцінно ілюструвати конкретну музичну фразу;
- не завжди відбувається чітке потрапляння місця зміни кадрів відповідно до музичного біту;
- рідко, але спостерігаються різні формати кадрів (поєднуються із співвідношенням сторін 3:4 та 16:9, відзняті у різній роздільній здатності).

Окремої уваги заслуговує «Нова морська пісня від Лесі Нікітюк», яка отримала за рік після публікації понад 400 тис. переглядів (YouTube, 2022). Особливість роботи у тому, що поєднуються кадри мультфільму, текст караоке, зображення сучасних карт України, колажів на зображення крейсера, фрагментів з фільму «Пірати Карибського моря», традиційний фінальний напис в заставці гумористичного журналу «Єралаш» – «Все!». Вона принципово виділяється із матеріалів дослідження комбінованим відеоконтентом та мовою виконання – російською.

Говорячи про особливості комбінованого музичного кліпу, варто наголосити на таких елементах:

- відсутність вказівки першоджерела відеофрагментів;
- активне чергування крупності кадрів – «кліповий монтаж» для підсилення ефекту динамічності, сили застосованих символів;
- інтенсивне використання графічних написів, образів для затримання уваги;
- корекція кольору у вигляді додавання затемнення, пастельних тонів, сепії;
- часто мають місце однакові сценарії появи візуальних об'єктів – написів, кадрів через збільшення – «зум, що впливає із центру кадру».

Надалі дослідження може бути розширене завдяки появі нових музичних композицій на кліпів, реакцій аудиторії на них, а також записів та трансляцій івентів, де на відкритих (майдани, стадіони) та закритих (концертна зала, ресторани, клуби) локаціях передбачені екрани, щоб транслювати відеоряд. Припустимо, що це буде не лише після офіційної перемоги України над російським агресором, а й під час благодійних чи комерційних виступів артистів ще під час активних бойових дій. Варто наголосити, що постійно триває збільшення ознак візуальної орієнтованості (за А. Соболевою), і тому аудиторія буде потребувати альтернативних, часом спрощених, ніж новини, джерел інформації, із розважальним, комп'ютеризованим та мультиплікаційним ефектом.

Список використаних джерел

1. Хомич, Я. Ю. (2012). Книга для вчителя. Київ : Український колеж імені В. О. Сухомлинського. 197 с.
2. Соболева, А. (2018). Естетика кліпу у сучасному соціокультурному просторі. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені ІК Карпенка-Карого. № 22. С. 126-134.
3. Медведєва А., Лук'яненко В. (2019). Виникнення і становлення кліпу: музичний контекст. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2(2), 156-164. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.2.2.2019.185691>.
4. North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference. 1. Relationships, living arrangements, beliefs and crime. *Psychology of Music*. № 35 (1). P. 58-87.
5. Кияшко, Ю. П., Павленко, А. О. (2021). Монтаж як спосіб організації простору і часу в кліпі. Соціальні комунікації: стратегічна взаємодія і вплив : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. С. 33-37.
6. Кравчук, О. (2023). Застосування штучного інтелекту в музичній індустрії України: аналітичний підхід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво, 6(1), 79-88. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277888>.
7. Warburton, N, ed., (2018). Against popular culture. Aeon, [online]. Available at: <https://aeon.co/essays/against-guilty-pleasures-adorno-on-the-crimes-of-pop-culture> [accessed: 10 February 2021].
8. Климчик, А. (2022). Маленький українець переспівав «Ой у лузі червона калина», відео стало вірусним: що відомо про хлопчика та історія його евакуації. TCH. URL: <http://surl.li/hgomc> (дата доступу 09.02.2023).

9. УКРАЇНА ПЕРЕМОЖЕ (2022). О. Пономарьов. М. Хома, Т. Тополя, Є. Кошовий, Ю. Ткач, П. Чорний. YouTube. URL: <https://youtu.be/fRuiEv3JRDQ> (дата доступу 09.02.2023).

10. «Горить-палає техніка ворожа»: пісня Пономарьова, Тополі і Dzdizio за день стала «мільйонником» (2022). Ukr.net. URL: https://www.ukr.net/news/details/show_business/90925735.html. (дата доступу 09.02.2023).

11. «Україна переможе» Пономарьова вже тягне на статус народної. Як народився новий український хіт? (2022). Нетішин City. URL: <http://surl.li/hgomg> (дата доступу 15.02.2023).

12. «Ой, у лузі червона калина» (2023). Вікіпедія. URL: <http://surl.li/bqneg> (дата доступу 15.02.2023).

13. Ой у лузі червона калина (концерт «Доброго вечора! Ми з України!») (2022). YouTube. URL: https://m.youtube.com/watch?v=EV_vTOVud5Q (дата доступу 15.02.2023).

14. Українці та іноземці з 47 країн світу разом заспівали пісню «Ой, у лузі червона калина» (2022). Polskieradio. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/artukul/2989529> (дата доступу 15.02.2023).

15. Хмельницька, В. Африканський гурт ошелешив, переспівавши «Ой, у лузі червона калина» (2022). ТСН. URL: <http://surl.li/hgomx>. (дата доступу 15.02.2023).

16. Знайомтесь, відомий британський оперний співак українського походження Павло Гунька (2022). Konstrada. URL: <https://konstrada.gov.ua/novini/353>. (дата доступу 15.04.2023).

17. Антитіла – Фортеця Бахмут. (2022). YouTube. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=OmqlVrUXsTQ&pp=ygUsOYTQvt> (дата доступу 15.04.2023).

18. «Антитіла» – «Фортеця Бахмут». Офіційне відео вже подивилися більше 7 млн разів (2022). СТС. URL: <http://surl.li/hgonm> (дата доступу 15.04.2023).

19. SKOFKA (2022). YouTube. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=ia50r3fa67s>. (дата доступу 23.04.2023).

20. Трощинська, Т. Військові нашу пісню «maskva» навмисно включають дуже гучно, щоб чули окупанти – учасник гурту «Spiv Brativ» (2022). Громадське радіо. URL: <http://surl.li/hgonz> (дата доступу 24.04.2023).

21. SPIV BRATIV – maskva (2022). YouTube. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=JjB-cimVsYg&pp=ygULU1BJVIBCUkFUSVY%3D> (дата доступу 23.04.2023).

22. Вірші, як терапія: авторка «Буде тобі, враже» про створення свого хіта (2022). РБК-Україна. URL: <http://surl.li/hgoof> (дата доступу 09.05.2023).

23. Blazh, P. «Байрактар» – українська воєнна пісня (2022). YouTube. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=YrWqw-wAFxA&ab_channel=PavloBlazh (дата доступу 09.05.2023).

24. Сухопутні війська України. ПРЕМ'ЄРА КЛІПА! Тепер HIMARS має власну пісню! (2022). YouTube. URL: <http://surl.li/hgoof> (дата доступу 09.05.2023).

25. Мюслі UA. МЮСЛІ UA ft MC PAPA | VOVA і Bash іх Blyad' | MEGA MIX (2022). YouTube. URL: <http://surl.li/dvrpe> (дата доступу 09.05.2023).

26. Никитюк Л. Нова морська пісня від Лесі Никитюк (2022). YouTube. URL: <http://surl.li/hgqlf> (дата доступу 24.05.2023).

References (translated and transliterated)

1. Khomich, Y. Y. (2012). A book for a teacher [Lesson notes on Ukrainian literature for the 7th grade]. Kyiv : Ukrainian College named after V.O. Sukhomlynskyi. Retrieved from https://ukrlit.net/lesson/7klas_4/index.html [in Ukrainian].

2. Soboleva, A. (2018). Estetyka klipu u suchasnomu sotsiokult'urnomu prostori [Aesthetics of the clip in the modern socio-cultural space]. *Naukovyy visnyk Kyivivs'koho natsional'noho universytetu teatru, kino i telebachennya imeni IK Karpenka-Karoho – Scientific Bulletin of the Kyiv National University of Theater, Cinema and Television named after IK Karpenko-Kary, 22*, 126–134 [in Ukrainian].

3. Medvedeva, A., & Lukyanenko, V. (2019). Vynyknennya i stanovlennya klipu: muzychnyy kontekst [Emergence and development of the clip: musical context]. *Visnyk Kyivivs'koho natsional'noho universytetu kul'tury i mystetstv. Seriya: Audiovizual'ne mystetstvo i vyrobnytstvo – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Audiovisual Arts and Production, 2* (2), 156–164. Retrieved from <https://doi.org/10.31866/2617-2674.2.2.2019.185691> [in Ukrainian].

4. North, A. C., & Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference. 1. Relationships, living arrangements, beliefs and crime. *Psychology of Music, 35* (1), 58–87 [in English].

5. Kiyashko, Yu. P., & Pavlenko, A. O. (2021). Montazh yak sposib orhanizatsiyi prostoru i chasu v klipi [Montage as a way of organizing space and time in a clip]. *Sotsial'ni komunikatsiyi: stratehichna vzayemodiya i vplyv Social communications: strategic interaction and influence: Materials of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. (pp. 33–37) [in Ukrainian].

6. Kravchuk, O. (2023). Zastosuvannya shtuchnoho intelektu v muzychniy industriyi Ukrainy: analitychnyy pidkhid [The use of artificial intelligence in the music industry of Ukraine: an analytical approach]. *Visnyk Kyivskoho natsional'noho universytetu kul'tury I mystetstv – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Musical art*, 6 (1), 79–88. Retrieved from <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277888> [in Ukrainian].
7. Warburton, N, ed., (2018). *Against popular culture*. Aeon, [online]. Available at: [accessed: 10 February 2021].
8. Klimchik, A. (2022). Malen'kyy ukrayinets' perespivav «Oy u luzi chervona kalyna», video stalo virusnym: shcho vidomo pro khlopchyka ta istoriya yoho evakuatsiyi [A little Ukrainian sang «Oh, in the meadow red viburnum bent down», the video went viral: what is known about the boy and the story of his evacuation]. *Tsn.ua*. Retrieved from <http://surl.li/hgomc> [in Ukrainian].
9. O. Ponomaryov. M. Khoma, T. Topolya, E. Koshovyi, Yu. Tkach, P. Chornyi – UKRAYINA PEREMOZHE [UKRAINE WILL WIN]. *Youtube.com*. Retrieved from <https://youtu.be/fRuiEv3JRDQ> [in Ukrainian].
10. «Horyt'-palaye tekhnika vorozha»: pisnya Ponomar'ova, Topoli i Dzidzio za den' stala «mil'yonnykom» [The enemy's equipment is burning and burning»: the song of Ponomariov, Topoli and Dzidzio became a «millionaire» in a day]. *Ukr.net*. Retrieved from https://www.ukr.net/news/details/show_business/90925735.html [in Ukrainian].
11. «Ukrayina peremozhe» Ponomar'ova vzhe tyahne na status narodnoyi. Yak narodyvsya novyy ukrayins'kyy khit? [«Ukraine will win» Ponomaryova is already pushing for the status of a people's country. How was a new Ukrainian hit born?]. *Netishyn.city*. Retrieved from <http://surl.li/hgomg> [in Ukrainian].
12. «Oy, u luzi chervona kalyna» [Oh, in the meadow red viburnum bent down]. *Wikipedia*. Retrieved from <http://surl.li/bqneg> [in Ukrainian].
13. «Oy, u luzi chervona kalyna» (kontsert «Dobroho vechora! My z Ukrainy!») [Oh, in the meadow red viburnum bent down (concert «Good evening! We are from Ukraine!»)]. *Youtube.com*. Retrieved from https://m.youtube.com/watch?v=EV_vTOVud5Q [in Ukrainian].
14. Ukrajintsi ta inozemtsi z 47 krayin svitu razom zaspivaly pisnyu «Oy, u luzi chervona kalyna» [Ukrainians and foreigners from 47 countries of the world sang the song together «Oh, in the meadow red viburnum bent down»]. *Polskieradio*. Retrieved from <https://www.polskieradio.pl/398/7856/artykul/2989529> [in Poland].
15. Khmelnytska, V. Afrykans'kyy hurt osheleshyv, perespivavshy «Oy, u luzi chervona kalyna» [The African band went crazy after singing it «Oh, in the meadow red viburnum bent down»]. *tsn.ua*. Retrieved from <http://surl.li/hgomx> [in Ukrainian].
16. Znayomtes', vidomyy brytans'kyy opernyy spivak ukrayins'koho pokhodzhennya Pavlo Hun'ka [Meet Pavlo Hunka, a famous British opera singer of Ukrainian origin]. *Konstrada.gov.ua*. Retrieved from <https://konstrada.gov.ua/novini/353> [in Ukrainian].
17. Antytila – Fortetsya Bakhmut [Antibodies – Bakhmut Fortress]. *Youtube.com*. Retrieved from <https://m.youtube.com/watch?v=OmqlVrUXsTQ&pp=ygUsOYTQvt> [in Ukrainian].
18. «Antytila» – «Fortetsya Bakhmut». Ofitsiyne video vzhe podyvlyysya bil'she 7 mln raziv [«Antibodies» – «Bakhmut Fortress». The official video has already been viewed more than 7 million times]. *sts.sumy.ua*. Retrieved from <http://surl.li/hgonm> [in Ukrainian].
19. SKOFKA – «Chuty himn» [SKOFKA – The Anthem is to hear]. *Youtube.com*. Retrieved from <https://m.youtube.com/watch?v=ia50r3fa67s> [in Ukrainian].
20. Troshchynska, T. Viys'kovi nashu pisnyu «maskva» navmysno vklyuchayut' duzhe huchno, shchob chuly okupanty – uchasnyk hurtu «Spiv Brativ» [The military deliberately play our song «maskva» very loudly so that the occupiers can hear it – a member of the band «Singing brothers – moscow»]. *Hromadske.radio*. Retrieved from <http://surl.li/hgonz> [in Ukrainian].
21. SPIV BRATIV – maskva [Singing brothers – moscow]. *Youtube.com*. Retrieved from <https://m.youtube.com/watch?v=JjB-cimVsYg&pp=ygULU1IBJViBCUKFUSVY%3D> [in Ukrainian].
22. Virshi, yak terapiya: avtorka «Bude tobi, vrazhe» pro stvorennya svoho khita [Poems as therapy: the author of «Bude tobi, vrazhe» about the creation of her hit]. *RBC-Ukraine*. Retrieved from <http://surl.li/hgoof> [in Ukrainian].
23. Blazh, P. «Bayraktar» – ukrayins'ka voyenna pisnya [«Bayraktar» is a Ukrainian war song]. *Youtube.com*. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=YrWqw-wAFxA&ab_channel=PavloBlazh [in Ukrainian].
24. Sukhoputni viys'ka Ukrainy. PREM'YEAR KLIPA! Teper HIMARS maye vlasnu pisnyu! [Ground forces of Ukraine. CLIP PREMIERE! HIMARS now has its own song!]. *Youtube.com*. Retrieved from <http://surl.li/hgooq> [in Ukrainian].
25. Myusli UA. MYUSLI UA ft MC PAPA | VOVA yiBash yikh Blyad' | MEGA MIX [Muesli UA. MUESLI UA ft MC PAPA | VOVA iBash them Blyad' | MEGA MIX]. *Youtube.com*. Retrieved from <http://surl.li/dvrpe> [in Ukrainian].

26. Nikityuk L. Nova mors'ka pisnya vid Lesi Nikityuk
[A new sea song by Lesya Nikityuk]. Youtube.com.
Retrieved from <http://surl.li/hgqlf> [in Ukrainian].

